

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
3(2), 286-316, 2014

<http://dergi.amasya.edu.tr>

Dördüncü ve Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğelerinin Değerlendirilmesi: Bolu İli Örneği**

İlker Kösterelioğlu^{1,*} ve Raşit Özen²

¹ Amasya Üniversitesi, Türkiye

² Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Alındı: 03.06.2014 - Düzeltildi: 13.09.2014 - Kabul Edildi: 01.10.2014

Özet

Bu araştırmanın amacı dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanım, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme öğelerini sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir. Veriler 2010-11 eğitim-öğretim yılında “Kişisel Bilgi Formu” ve Bulut (2006) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ölçeği” ile elde edilmiştir. Veriler Bolu ilinde görev yapan 4. ve 5. sınıf 281 öğretmenden toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde t-testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının kazanım, kapsam ve değerlendirme öğelerine ilişkin görüşlerinin “orta” düzeyde, eğitim durumu öğesine ilişkin görüşlerinin ise “çok” düzeyinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin görüşleri ile cinsiyet, görev yapılan yerleşim yeri, öğrenim durumu, mesleki hizmet yılı ve sınıflarındaki öğrenci sayısı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Öğretim Programı, Program Öğeleri, Program Değerlendirme

* Sorumlu Yazar: Tel.: 358 212 2526230, E-posta: ikostereli@hotmail.com

** Bu araştırma birinci yazarın “Sosyal Bilgiler Ders Programının Öğelerinin Değerlendirilmesi ve Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaç Analizi” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISSN: 2146-7811, ©2014

Giriş

Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından ülkemizde eğitim alanında çeşitli dönemlerde reform çalışmaları yapılmıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların 1924, 1926, 1936, 1939, 1948, 1968 ve 1997 yıllarında programların geliştirilerek uygulanmaya konulduğu izlenmektedir. Öztürk ve Tuncel (2006)’e göre; 1950’lere kadar olan uygulamalarda milli hedefler, entelektüel insan yetiştirme ve dünyaya açılma isteği ön plana çıkmaktadır. Yine 1950’lerden sonra günümüze değin yapılan program çalışmaları, ders ekleme çıkarma, ders kitapları, öğretim materyalleri ve öğretim yöntemlerinin değiştirilmesi şeklinde özetlenmektedirler.

Günümüzde 2004 yılında başlayan çalışmalar ile program anlayışında ve tüm derslerde kapsamlı olarak bir değişime gidildiğini söylemek mümkündür. Son yıllarda programlarda gerçekleştirilen değişimin 2000 yılında Avrupa Konseyi ile Türkiye arasında imzalanan Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında gerçekleştirildiği bilinmektedir (Hazır Bıkmaz, 2006). Bu projenin temelde hedefinin; yoksulluğu azaltmaya yönelik bir bakış açısı sağlamak ve eğitim düzeyinin yükseltilmesiyle yaşam standartlarının geliştirilmesi olarak sunulmaktadır (URL-1, 2011). Bu hedef içerisinde ülkemizde uygulanmaya konulan ilköğretim ders programları ilk etapta ilköğretimin birinci kademesinde 1-5. sınıflarda Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersi programları geliştirilmiştir. Ardından 6-8. sınıflarda ilerleyen yıllarda kademeli olarak programlar yürürlüğe girmiştir.

Eğitim programlarında gerçekleşen bu değişimin gerekçelerinden biri olarak ülkemizin uluslararası sınavlardaki (TIMSS-R, PIRLS, PISA vb.) durumu gösterilmekte ve bu sınavlar öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerini ölçmesi, eğitim sisteminin çıktıları hakkında değerlendirme yapmaya imkân vermesi açısından ölçüt alınmaktadır. Bu bağlamda son yıllarda TIMSS-R, PIRLS ve PISA sınavlarında yapılan değerlendirmelerde eğitim durumu açısından ülkemizin iyi sonuçlar almadığı görülmektedir. Bu sınavlar ile ilgili sonuçların ortaya konulduğu çalışmalarda (Aşkar ve Olkun, 2005; Koca Özgün ve Şen, 2002; Savran, 2004) eğitim sistemimizin ezberci ve kalıplara dayalı klasik öğrenme sistemi olduğu ifade

edilmektedir. Bahsedilen bu sonuçlara dayalı olarak öğrenciyi sınıfta pasif tutan, öğretmeni dinlemekten başka bir öğrenme biçimi sunmayan öğrenme yöntemleri ve öğrenme süreci bir kenara bırakılıp; öğrenciyi merkeze alan, öğrenci seviyesine uygun öğrenme yöntemleriyle araştırma ve isteyerek öğrenmeye olanak tanıyan yapılandırmacı anlayışın benimsemiştir (Karadağ, Deniz, Korkmaz ve Deniz, 2008).

Diğer yandan teknoloji ve ekonomiye önceki programlardan daha fazla duyarlılık gösteren, uluslararası mukayeseli ve bütüncül olarak ele alan ilköğretim programlarının geliştirilmesi ve özellikle Türkiye'nin aday olduğu Avrupa Birliği'ne girme sürecinde eğitim sisteminin de Avrupa standartlarına çıkarılmasının bir zorunluluk haline geldiği düşünülmektedir. Bu hedefe yönelik olarak yürütülen çalışmalar ile eğitim programlarında değişime gidilmesi ihtiyacının oluştuğu söylenebilir (Yapıcı, 2006).

Günümüz dünya koşullarında toplumun gereksinim duyduğu bireylerin özellikleri de değişiklik göstermektedir. Bireyde eleştirel düşünme, problem çözme, işbirliği içinde çalışma, bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili kullanma gibi becerilerin kazandırılması programların ulaşmayı istediği hedefler olarak güncellenmektedir. Öğretmen merkezli ve öğrencinin kayıt cihazı gibi görüldüğü geleneksel eğitim anlayışına dayalı eğitim sistemimizin mevcut yapısı ile bu hedeflere ulaşmanın mümkün olmayacağı düşüncesi, yerini öğretmen rehberliğinde öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını merkeze alan bir anlayışa bırakmıştır (Arslan ve Özpınar, 2008).

Yaşam boyu devam eden eğitim süreci içinde toplumlar gereksinim duyduğu bireyleri eğitim kurumlarında uyguladıkları programlar aracılığıyla yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Özellikle içinde bulunduğumuz yüzyılda toplumlar yerel ve küresel düzeyde sosyoekonomik sorunlarla (işsizlik, yoksulluk, eşitsizlik, cehalet vb.) karşı karşıya kalmaktadır. Bireyden beklenen bilgiye ulaşma, yorumlama ve yeni bilgiler üretme becerilerini etkili biçimde kullanarak karşılaştığı bu sorunları çözebilme becerisine sahip olmasıdır. Günümüzde bireylerin bu becerileri kullanabilmesi önem kazanmaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde etkili vatandaşlık becerisi kazandıkları, geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmayı ve neden sonuç ilişkilerini analiz etmeyi öğrenmeleri nedeniyle ilköğretim

düzeyinde yukarıda söz edilen becerilerin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersinin önemli işlevinin olduğu düşünülmektedir (Yaşar ve Gündoğar Bayır, 2010).

Sosyal bilgiler dersi yetişen bireyin sosyal ve toplumsal yaşamı algılaması, yorumlaması ve yaşama katılması açısından önem taşımaktadır. Bu dersin amacının toplumların birbirine bağımlılığının giderek arttığı günümüzde yetişen bireylerin etkili ve sorumlu vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak olduğu ifade edilmektedir (National Council for the Social Studies-NCSS, 1994). Yapılandırmacı anlayışa dayalı olarak geliştirilen sosyal bilgiler dersi programı (SBDP) incelendiğinde bireylere bilginin aktarımı yerine karşılaştıkları sorunları çözmeleri için gerekli bilgilere ulaşması ve yeni bilgileri üretebilme beklentisi öne çıkmaktadır. Bu beklentiye bağlı olarak yetişecek bilinçli vatandaşların toplum kararlarına etkili biçimde katılıp, hak ve sorumluluklarını yerine getirmek suretiyle demokrasinin gelişmesine katkı sunması beklenmektedir.

Ülkemizde örgün eğitim kurumları aracılığıyla demokratik bir toplum oluşturma görevi büyük ölçüde ilköğretim kademesinde verilen sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına yüklenmiştir. Böylece sosyal bilgiler dersinin öğretimi, bir toplumun demokratik tutum ve değerlere, problem çözme ve karar alma becerilerine sahip, üretken ve katılımcı bireylerden oluşup oluşmaması konusunda belirleyici bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin önemli ve ders olarak okutulmasının gerekli olduğu ifade edilmektedir (Çengelci, 2005).

2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan sosyal bilgiler dersi programlarının değerlendirilmesine yönelik araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların programın öğretmenler tarafından nasıl algılandığının değerlendirilmesi (Yaşar, 2005; Bulut, 2006; Acat ve Ekinci, 2007; Hürsen ve Uzunboylu, 2008; Bulut ve Arslan, 2010) ve uygulamada karşılaşılan güçlüklerle çözüm önerileri (Kuyucu, 2007; Akdeniz, 2008) gibi konular üzerine odaklandığı görülmektedir. Yukarıda belirtilen araştırmaların sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin yeni programın işlevselliğini kabul etmelerinin yanı sıra uygulamada bazı sorunlar yaşadıkları ve uygulama sürecinde geleneksel anlayışın etkisinde oldukları görülmektedir.

Bir öğretim programının planlanması, geliştirilmesi, yenilenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarında konu ile ilgili paydaşların (alan uzmanları, ders öğretmeni, bakanlık temsilcileri, sivil toplum kuruluş temsilcileri vb.) sürece etkin olarak katılması gerekmektedir. Bu nedenle program geliştirme çalışmalarının bir komisyon aracılığıyla yürütülmesinde yarar görülmektedir (Demirel, 2005). Program geliştirme komisyonunun da yer alan paydaşlardan biri olan öğretmenler programların uygulayıcısı olarak programın başarısındaki en önemli etkenlerden biridir. Dolayısıyla, program geliştirme, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulması önem taşımaktadır.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesini “Dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler ders programının kazanım, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme öğelerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri nedir?” oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler dersi programı 2005 yılından itibaren ülkemiz ilköğretim okulu 4-5-6-7-8. sınıflarında uygulanmakta olup altı yıllık bir uygulama sürecini geçirmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; öğretmenlerin programları uygulamadaki deneyimlerinden hareketle ilköğretim sosyal bilgiler dersi programının öğelerini (kazanımlar, kapsam, eğitim durumu, değerlendirme) dersi okutan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir. Bu genel amaç doğrultusunda yürütülen araştırmada aşağıdaki sorularla ifade edilen alt problemlere yanıt aranmıştır.

1- İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğelerine (kazanımlar, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme) ilişkin öğretmenlerin görüşleri nedir?

2- İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğelerine yönelik öğretmenlerin görüşleri;

- a) Cinsiyet,
- b) Görev yapılan yerleşim yeri,
- c) Öğrenim durumu,
- d) Mesleki hizmet yılı,
- e) Sınıflardaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma ile halen yürürlükte olan sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin neler olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular araştırma kapsamında ki öğretmenlere, yöneticilere ve özellikle program geliştirme alanında çalışan uzmanlara bilgi sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca yapılan çalışmanın dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının geliştirilmesine olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, tarama modeli niteliğindedir. Tarama modeli, var olan mevcut durumu aynen olduğu gibi yansıtmayı esas alır. Bu yöntemde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2005). Bu bağlamda 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programını uygulayan sınıf öğretmenlerinin programın öğelerine ilişkin görüşleri betimlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırma verileri Bolu il merkezi ve ilçelerinde ilköğretim okullarında görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden elde edilmiştir. Araştırma verileri evren üzerinde (n=281) toplanmıştır. Gay (1996) evreni temsil eden örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak araştırmanın yürütüldüğü evrende yer alan n=281 öğretmen için örneklemin n=169 öğretmenden oluşmasını yeterli görmektedir.

Tablo 1. Araştırma evrenine uygulanan anketlerin dönüş oranı

	4. Sınıf öğretmen sayısı	Dönen anket sayısı	Anket dönüş oranı	5. Sınıf öğretmen sayısı	Dönen anket sayısı	Anket dönüş oranı
Dörtdivan	5	5	100	4	4	100
Gerede	15	13	87	16	12	75
Göynük	9	7	78	9	8	89
Kıbrısçık	1	1	100	2	0	0
Mengen	7	6	86	7	6	86
Merkez	84	68	81	80	69	86
Mudurnu	13	10	77	10	9	90
Seben	2	2	100	3	3	100

Kaynak: <http://bolu.meb.gov.tr/kurumlar.asp>.

Tablo 1’de Bolu ili ve ilçelerinde dördüncü ve beşinci sınıflarda görev yapan araştırma evreninde uygulanan veri toplama araçlarının geri dönüş oranlarının Kıbrısçık ilçesi beşinci sınıf öğretmenleri dışında %75 ile %100 arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Araştırma örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerine ait frekans ve yüzde değerleri

Demografik Özellikler	f	%	Demografik Özellikler	f	%		
Cinsiyet	Erkek	105	44.7	Sınıf	4. sınıf	118	50.2
	Kadın	130	55.3		5.sınıf	117	49.8
	Toplam	235	100		Toplam	235	100
Görev Yeri	İl	125	53.2	Öğrenci Sayısı	10-20	50	21.3
	İlçe	74	31.5		21-30	127	54.0
	Köy	36	15.3		31-40	58	24.7
	Toplam	235	100		Toplam	235	100
Öğrenim Durumu	Lisans	170	72.3	Hizmet Yılı	1-5	47	20.0
	Yüksek Lis.	32	13.7		6-10	51	21.7
	Diğer	33	14.0		11-15	42	17.9
	Toplam	235	100		16-20	31	13.2
					21 +	64	27.2
			Toplam	235	100		

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin %55.3’ü kadın, %44.7’si erkek olduğu görülmektedir. Görev yeri değişkeni açısından araştırmaya katılan öğretmenlerin %53.2’si il merkezine bağlı okullarda, %31.5’i ilçe merkezine bağlı okullarda ve %15.3’ü ise köy ilköğretim okullarında görev yaptıkları görülmektedir. Görev yapılan sınıf değişkenine göre

öğretmenlerin %50.2'sinin dördüncü sınıfta ve %49.8'inin beşinci sınıfta görev yapmakta oldukları görülmektedir. Öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlerin %72.3'ü lisans, %13.7'si lisansüstü, %14'ü ise diğer (ön lisans) mezundur. Öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenci sayısı değişkeni açısından incelendiğinde, öğretmenlerin %21.3'ü 10-20 öğrenci, %54'ü 21-30 öğrenci, %24.7'sinin ise 31-40 öğrenciye sahip olduklarını ifade etmektedirler. Hizmet yılı değişkeni açısından öğretmenlerin %20'si 1-5 yıl, %21.7'si 6-10 yıl, %17.9'u 11-15 yıl, %13.2'si 16-20 yıl ve %27.2'si 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ve Bulut (2006) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu: Araştırma kapsamında kullanılan form öğretmenlerin cinsiyet, görev yapılan yerleşim yeri, öğrenim durumu, okutulan sınıf, sınıflardaki öğrenci sayıları ve hizmet yılı değişkenlerini belirlemeye yönelik 6 maddeden oluşmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeği: Bulut (2006) tarafından yeni programların uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi amacıyla Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ölçeği (SBDÖPÖ) geliştirilmiştir. Bulut (2006) SBDÖPÖ'ye ilişkin analiz sonuçlarında ölçeğin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) katsayısını 81 ve Bartlett test değerini 2274,273 olarak bulmuştur. Buna göre Bartlett testi sonucu 0.05 düzeyinde ($p=0.00$) anlamlıdır. Ölçeğe ilişkin yapılan faktör analizi sonucunda 4 faktör belirlenmiştir. Buna göre, 13 madde 1. faktörde, 8 madde 2. faktörde, 7 madde 3. faktörde, 4 madde 4. faktörde toplanmıştır. Ölçeğin faktör yüklerinin .79 ile .94 arasında değiştiği görülmüştür. Belirlenen bu faktörlere 1. faktör “Kazanımlar”, 2. faktör “Kapsam”, 3. faktör “Eğitim Durumu” ve 4. faktör “Değerlendirme” olarak adlandırmıştır. Tamamı

olumlu biçimde ifade edilen ve 32 maddeden oluşan SBDÖPÖ'nin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha=.98$ olarak bulunmuştur. Bu bulgulara dayanarak güvenilir bir ölçek olduğu ifade edilebilir. Bu araştırmada ise ölçeğin toplamına ilişkin Cronbach Alpha değeri $\alpha=0.94$ olarak; ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerlerini ise, kazanımlar boyutunda $\alpha=.0.85$, kapsam boyutunda $\alpha=.0.90$; eğitim durumu boyutunda $\alpha=.0.84$ ve değerlendirme boyutunda ise $\alpha=.0.74$ olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen veriler SPSS 15 paket programına aktarılmıştır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı öğelerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde 4. ve 5. sınıfta görev yapan öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri dikkate alınmıştır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşlerinde anlamlı fark olup olmadığının belirlenmesinde iki kategorili bağımsız değişkenler için (cinsiyet) bağımsız örneklem için T-Testi; ikiden fazla kategorili bağımsız değişkenler (görev yeri, hizmet yılı, öğrenci sayısı, öğrenim durumu) açısından anlamlı fark olup olmadığının belirlenmesinde ise verilerin normal dağılım göstermemesi gereğiyle nonparametrik testlerden Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Yapılan istatistik analiz sonuçları; $p=.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Ölçekte bulunan cümlelerin karşısında yer alan seçenekler, puanları ve bu seçeneklere ilişkin puan aralıkları tamamen (4,21-5), çok (3,41-4,20), orta (2,61-3,40), az (1,81-2,60) ve hiç (1,00-1,80)'dir (Bulut, 2006).

Bulgular

Bu bölümde, araştırmayla ilgili olarak öncelikle araştırma sırasında belirlenen alt problemlere ilişkin bulgular sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıflarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim

programının öğelerine ilişkin görüşleri ile ilgili nicel bulgular aşağıda Tablo 3 ve Tablo 4'te boyutlar altında verilmiştir.

Tablo 3. Dördüncü sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin görüşlerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları

Boyutlar	N	\bar{x}	Ss
Kazanımlar	118	3,34	0,54
Kapsam	118	3,34	0,59
Eğitim Durumu	118	3,45	0,50
Değerlendirme	118	3,32	0,58

Tablo 3 incelendiğinde; dördüncü sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin kazanımlar, kapsam ve değerlendirme boyutlarına ilişkin görüşlerinin “orta” düzeyde olduğu, eğitim durumu boyutuna ilişkin görüşlerinin ise “çok” düzeyinde olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin eğitim durumu ögesi ($\bar{x}=3.45$) ortalama ile diğer öğelerle kıyaslandığında daha fazla olumlu görülmektedir. Öğretmenlerin en az programın değerlendirme ögesinin ($\bar{x}=3.32$) uygulanabilir olduğunu düşündükleri ilgili tabloda görülmektedir.

Tablo 4. Beşinci sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin görüşlerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları

Boyutlar	N	\bar{x}	Ss
Kazanımlar	117	3,32	0,59
Kapsam	117	3,34	0,55
Eğitim Durumu	117	3,42	0,55
Değerlendirme	117	3,28	0,62

Tablo 4 incelendiğinde; beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin kazanımlar, kapsam, değerlendirme boyutlarında “orta” düzeyde olduğu, eğitim durumu boyutuna ilişkin görüşlerinin ise “çok” düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programında en çok etkili olduğunu düşündükleri öge ($\bar{x}=3.42$) ortalama ile eğitim durumu ögesi olmakta iken uygulamada değerlendirme ögesinin ($\bar{x}=3.28$) ortalama ile daha az etkilidir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğelerine ilişkin görüşlerinin; cinsiyet, görev yeri, öğrenim durumu, hizmet yılı ve öğrenci sayısı olmak üzere çeşitli değişkenler açısından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğine yönelik T-Testi sonuçları aşağıda Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5. Dördüncü sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre SBDP öğelerine ilişkin görüşlerine yönelik t-testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	df	t	p
Kazanımlar	Erkek	47	43,0000	7,54695	116	-,538	,591
	Kadın	71	43,7183	6,78061			
Kapsam	Erkek	47	26,5532	5,37631	116	-,326	,745
	Kadın	71	26,8451	4,31823			
Eğitim Durumu	Erkek	47	24,1277	4,20981	116	-,083	,934
	Kadın	71	24,1831	3,04870			
Değerlendirme	Erkek	47	13,3404	2,43415	116	,197	,844
	Kadın	71	13,2535	2,27859			

p<.05

Tablo 5 incelendiğinde; dördüncü sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre belirtilen tüm boyutlarda anlamlı fark göstermediği saptanmıştır (p>.05).

Tablo 6. Beşinci sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre SBDP öğelerine ilişkin görüşlerine yönelik t-testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	df	t	p
Kazanımlar	Erkek	58	44,7414	8,33416	115	2,205	,029
	Kadın	59	41,6610	6,70206			
Kapsam	Erkek	58	27,7931	4,17494	115	2,629	,010
	Kadın	59	25,6780	4,51603			
Eğitim Durumu	Erkek	58	24,5172	3,73810	115	1,581	,117
	Kadın	59	23,3898	3,96979			

Değerlendirme	Erkek	58	13,6034	2,47755	115	1,997	,048
	Kadın	59	12,6949	2,44423			

p<.05

Tablo 6 incelendiğinde; beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre eğitim durumu boyutunda anlamlı fark göstermezken ($p=117$; $p>0.05$), kazanımlar ($p=0.029$), kapsam ($p=0.01$) ve değerlendirme boyutlarında ($p=0.048$) anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Görev yeri değişkenine ilişkin bulgular

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğelerine ilişkin görüşlerinin görev yeri değişkenine göre değişip değişmediğine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları aşağıda Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7. Dördüncü sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algularının görev yeri değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Görev Yeri	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	İl	66	63,61	3,073	,215
	İlçe	35	57,41		
	Köy	17	47,82		
Kapsam	İl	66	60,81	,349	,840
	İlçe	35	59,01		
	Köy	17	55,41		
Eğitim Durumu	İl	66	63,23	3,618	,164
	İlçe	35	59,19		
	Köy	17	45,65		
Değerlendirme	İl	66	63,17	3,781	,151
	İlçe	35	59,49		
	Köy	17	45,26		

p<.05

Tablo 7 incelendiğinde; dördüncü sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşleri yukarıda tabloda sıralanan boyutların tümünde anlamlı fark göstermemektedir ($p>0.05$). Bunun yanı sıra sosyal bilgiler dersi programının tüm öğelerinde öğretmenlerin

görüşleri sıra ortalamasının en yüksekte en düşüğe doğru il, ilçe ve köy olarak sıralanmaktadır.

Tablo 8. Beşinci sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algılarının görev yeri değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Görev Yeri	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	İl	59	63,66	2,724	,256
	İlçe	39	52,13		
	Köy	19	58,63		
Kapsam	İl	59	62,78	7,648	,220
	İlçe	39	47,46		
	Köy	19	70,95		
Eğitim Durumu	İl	59	61,44	,636	,728
	İlçe	39	56,90		
	Köy	19	55,74		
Değerlendirme	İl	59	62,07	1,118	,572
	İlçe	39	54,79		
	Köy	19	58,11		

p<.05

Tablo 8 incelendiğinde; beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin görev yeri değişkenine göre hiçbir boyutta anlamlı fark göstermediği bulgusuna erişilmiştir (p>0.05).

Öğrenim durumu değişkenine ilişkin bulgular

İlköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıflarda görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre değişip değişmediğine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları aşağıda Tablo 9 ve Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 9. Dördüncü sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algılarının öğrenim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	Lisans	91	59,53	,098	,952
	Yüksek Lisans	13	57,27		
	Diğer	14	61,39		
Kapsam	Lisans	91	60,63	,438	,803
	Yüksek Lisans	13	55,73		

Eğitim Durumu	Diğer	14	55,64	,396	,820
	Lisans	91	59,90		
	Yüksek Lisans	13	54,19		
Değerlendirme	Diğer	14	61,86	,731	,694
	Lisans	91	60,30		
	Yüksek Lisans	13	61,62		
	Diğer	14	52,32		

P<.05

Tablo 9 incelendiğinde; dördüncü sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin belirtilen boyutların hiç birinde öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı fark göstermediği bulgusuna erişilmiştir (p>0.05). Diğer taraftan programın kazanım ve eğitim durumu öğelerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde yüksek lisans mezunu öğretmenlerin ortalamalarında lisans ve diğer seçeneklerine göre anlamlı olmamakla birlikte daha düşük bir katılım olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Beşinci öğretmenlerin SBDP öğelerine ilişkin öğrenim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	Lisans	79	59,92	,331	,848
	Yüksek Lisans	19	54,95		
	Diğer	19	59,24		
Kapsam	Lisans	79	57,51	,833	,659
	Yüksek Lisans	19	65,39		
	Diğer	19	58,79		
Eğitim Durumu	Lisans	79	59,58	,326	,849
	Yüksek Lisans	19	60,55		
	Diğer	19	55,03		
Değerlendirme	Lisans	79	59,22	,014	,993
	Yüksek Lisans	19	58,24		
	Diğer	19	58,84		

Tablo 12 incelendiğinde; beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin kazanım, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme boyutlarında öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı fark göstermediği görülmektedir (p>0.05). Araştırma

bulgularına göre beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin tüm öğelerde sıra ortalamalarının birbirlerine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Hizmet yılı değişkenine ilişkin bulgular

İlköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin hizmet yılı değişkenine göre değişip değişmediğine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları aşağıda Tablo 11 ve Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 11. Dördüncü sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algılarının hizmet yılı değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Hizmet Yılı	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Kazanımlar	1-5 yıl	23	58,93	,749	,945
	6-10 yıl	29	59,41		
	11-15 yıl	20	57,40		
	16-20 yıl	19	65,42		
	21 yıl ve üzeri	27	57,46		
Kapsam	1-5 yıl	23	58,00	,932	,920
	6-10 yıl	29	64,09		
	11-15 yıl	20	58,85		
	16-20 yıl	19	60,45		
	21 yıl ve üzeri	27	55,67		
Eğitim Durumu	1-5 yıl	23	51,15	3,909	,418
	6-10 yıl	29	63,71		
	11-15 yıl	20	55,65		
	16-20 yıl	19	69,82		
	21 yıl ve üzeri	27	57,69		
Değerlendirme	1-5 yıl	23	58,50	2,308	,679
	6-10 yıl	29	61,81		
	11-15 yıl	20	55,10		
	16-20 yıl	19	68,39		
	21 yıl ve üzeri	27	54,87		

p<.05

Tablo 11 incelendiğinde; dördüncü sınıfta görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin belirtilen hiçbir boyutta hizmet yılı değişkenine göre anlamlı fark göstermediği saptanmıştır (p>0.05).

Tablo 12. Beşinci sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algularının hizmet yılı değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Hizmet Yılı	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	1-5 yıl	24	64,56	3,049	,550
	6-10 yıl	22	52,93		
	11-15 yıl	22	51,23		
	16-20 yıl	12	63,63		
	21 yıl ve üzeri	37	62,12		
Kapsam	1-5 yıl	24	64,21	2,105	,716
	6-10 yıl	22	52,34		
	11-15 yıl	22	57,84		
	16-20 yıl	12	53,29		
	21 yıl ve üzeri	37	62,12		
Eğitim Durumu	1-5 yıl	24	57,40	5,605	,231
	6-10 yıl	22	48,77		
	11-15 yıl	22	68,11		
	16-20 yıl	12	48,71		
	21 yıl ve üzeri	37	64,04		
Değerlendirme	1-5 yıl	24	53,52	4,458	,348
	6-10 yıl	22	57,84		
	11-15 yıl	22	53,30		
	16-20 yıl	12	53,75		
	21 yıl ve üzeri	37	68,34		

P<.05

Tablo 12 incelendiğinde; beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin hizmet yılı değişkeni açısından anlamlı fark göstermediği görülmektedir ($p>0.05$). Bu bağlamda dördüncü sınıfta görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle beşinci sınıfta görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin hizmet yılı değişkeni açısından anlamlı farkın olmadığı bulgusu benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan anlamlı fark olmamasına rağmen 21 ve üzeri hizmet yılına sahip öğretmenlerin programın geneline ilişkin daha olumlu düşünceye sahip oldukları tabloda belirtilen sıra ortalamalarına bakıldığında görülmektedir.

Öğrenci sayısı değişkenine ilişkin bulgular

İlköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin öğrenci sayısı değişkenine göre

değişip değişmediğine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları aşağıda Tablo 13 ve Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 13. Dördüncü sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algılarının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	10-20	26	55,08	,579	,749
	21-30	65	61,08		
	31-40	27	59,96		
Kapsam	10-20	26	56,15	1,548	,461
	21-30	65	62,98		
	31-40	27	54,33		
Eğitim Durumu	10-20	26	59,71	,143	,931
	21-30	65	60,30		
	31-40	27	57,37		
Değerlendirme	10-20	26	54,33	1,475	,478
	21-30	65	62,86		
	31-40	27	56,39		

P<.05

Tablo 13 incelendiğinde; dördüncü sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin belirtilen boyutların hiçbirinde öğrenci sayısı değişkenine göre anlamlı fark göstermediği saptanmıştır (p>0.05). Benzer biçimde beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri arasında da farklılık bulunmamaktadır (Tablo 14).

Tablo 14. 5. Sınıf öğretmenlerinin SBDP öğelerine ilişkin algılarının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
Kazanımlar	10-20	24	66,54	1,535	,464
	21-30	62	56,56		
	31-40	31	58,03		
Kapsam	10-20	24	58,27	,140	,932
	21-30	62	58,31		
	31-40	31	60,95		
Eğitim Durumu	10-20	24	55,98	,266	,875
	21-30	62	60,17		
	31-40	31	59,00		
Değerlendirme	10-20	24	64,38	,947	,623

21-30	62	56,59
31-40	31	59,66

p<.05.

Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmada Bolu il merkezi ve ilçelerinde dördüncü ve beşinci sınıflarda görevli sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının kazanım, kapsam ve değerlendirme ögelerine ilişkin görüşlerinin “orta” düzeyde olduğu, eğitim durumu ögesine ilişkin görüşlerinin ise “ok” düzeyinde olduğu saptanmıştır. Bolu ilinde görev yapan dördüncü ve beşinci sınıf okutan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının ögelerine yönelik görüşlerini ifade eden ortalamaların gösterildiği tablo 3 ve tablo 4’deki bulgular incelendiğinde ilgili literatür ile (Acat ve Ekinci, 2007; Akdeniz, 2008; Arslan ve Demirel, 2007; Aykaç ve Başar, 2005; Bulut, 2006; ınar, Teyfur ve Teyfur, 2006; Dilmaç, 2008; Din ve Doğan, 2010; Doğanay ve Sarı, 2008; Ersoy, 2009; Güven, 2008) paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Doğanay ve Sarı (2008)’in araştırmalarında kazanım ögesine yönelik aritmetik ortalamasının (\bar{x} =3.50) olarak saptanması bu araştırmada dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinin kazanımlar ögesinde ulaşılan bulgular ile tutarlılık göstermektedir. Aynı zamanda Akdeniz (2008) araştırmasında kazanım ögesine yönelik maddelerin aritmetik ortalamasının (\bar{x} =3.097) olmakla birlikte öğretmenlerin kazanımlara yönelik “orta” düzeyde görüş ifade ettikleri saptanmıştır. Akdeniz (2008)’in öğretmenlerin kazanımlar ile ilgili çok fazla sorun yaşamadıklarını belirttikleri araştırma sonuçları bu araştırmadan elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu araştırmada dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi programının kazanımlarının (\bar{x} =3.34) ile beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi programının kazanımlarına (\bar{x} =3.32) göre daha fazla etkili olduğu düşünölmektedir. Bu bağlamda Bulut (2006)’in araştırmasında anlamlı fark olmamakla birlikte dördüncü sınıf öğretmenlerinin beşinci sınıf öğretmenlerine göre, programda belirtilen kazanımların uygulanmasında daha çok etkili olduğunu düşünmeleri yönündeki bulgu bu araştırmadan elde edilen bulgu ile paralellik göstermektedir.

Araştırmada kapsam (içerik) ögesinde dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerin görüşlerini ifade eden ortalamaların birbirine eşit olduğu ($\bar{x}=3.34$) görülmektedir. Bu bulgularla Doğanay ve Sarı (2008) ve Akdeniz (2008)'in araştırmasında içerik ögesine yönelik elde edilen veriler öğretmenlerin içerik ögesinde çok fazla sorun yaşamadıkları bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan Bulut (2006) araştırmasında sosyal bilgiler dersinin kapsamına yönelik olarak ($\bar{x}=3.81$) aritmetik ortalama ile “çok” düzeyinde olmak üzere öğretmenler tarafından etkili bulunduğuna yönelik bulgu bu araştırmada elde edilen bulgularla paralellik göstermekle birlikte daha fazla olumlu yönde katılımın olması açısından da farklılaşmaktadır. Bu konuyla ilişkili olarak Aykaç ve Başar (2005) araştırmalarında sosyal bilgiler dersinin kapsamının azaltıldığını, konuların hayatla iç içe olarak hazırlandığı için öğrenciyi ezberden kurtardığını ve yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak sağladığına yönelik araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden saptadıkları bulguların araştırmadan elde edilen “orta” düzeyde olmakla birlikte olumlu olarak ifade edilebilecek sonuçlar ile örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Araştırmada gerek 4. sınıf ($\bar{x}=3.45$), gerekse beşinci sınıf ($\bar{x}=3.42$) sosyal bilgiler dersi programında “çok” düzeyinde olmakla birlikte en fazla etkili olduğu düşünülen programın ögesinin eğitim durumu ögesi olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ile literatürde Akdeniz (2008), Aykaç ve Başar (2005), Bulut (2006), Çınar, Teyfur ve Teyfur (2006) ile Güven (2008)'in araştırmalarından elde edilen bulguların paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda Bulut (2006)'ın araştırmasında “çok” düzeyinde olduğu ifade edilen ve öğretmenlerin katılım düzeyinin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=3.88$) düzeyinde ulaşıldığı ifade edilen bulgu ile tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan Akdeniz (2008)'in araştırmasında ($\bar{x}=3.27$) ortalama ile “orta” düzeyde olduğu ifade edilen bulgular bu araştırmadan elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. Bu araştırma kapsamında öğretmenlerde eğitim durumuna yönelik “çok” düzeyinde olumlu olarak ifade edilen öğretmen görüşlerinde; Aykaç ve Başar (2005)'in öğrenme sürecinde etkin katılım sağlanması ve öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına olanak sağlaması; Çınar, Teyfur ve Teyfur

(2006)'nın yapılandırmacı eğitim anlayışıyla geliştirilen programda eğitim etkinliklerinin öğrenme sürecini eğlenceli hale getirmesi, Güven (2008)'in öğrencilerin derslere daha aktif ve zevkle katılımını sağlamasına yönelik araştırma bulguları ve araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin vurgular bu araştırmada öğrenim durumu ögesinde elde edilen “çok” düzeyinde ve olumlu yönde katılıma destek sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenler hem dördüncü sınıf ($\bar{x}=3.36$) hem de beşinci sınıf sosyal bilgiler ders programında ($\bar{x}=3.34$) olmak üzere en az etkili buldukları ögenin ise değerlendirme ögesinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmenlerin yenilenen programla birlikte ölçme değerlendirme anlayışında yeni ölçme ve değerlendirme yöntem ve yaklaşımlarıyla karşı karşıya kalmasının ve öğretmenin bu yaklaşımlar hakkında yeterli bilgi düzeyinin olmamasının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Arslan ve Demirel (2007) öğretmenin program hakkında yetersiz olarak bilgilendirildiğini, Aykaç ve Başar (2005)'in değerlendirme boyutunda öğretmenlerin yeterli bilgilerinin olmadığını, Ersoy (2009)'un ölçme ve değerlendirme ile ilgili olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu ifade ettikleri araştırmalarda sunulan bulgular bu araştırmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Cinsiyet değişkeni açısından ilköğretim okullarının dördüncü sınıflarında görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin araştırmada ifade edilen tüm boyutlarda anlamlı fark göstermediği bulgularına erişilmiştir. Bunun yanı sıra cinsiyet değişkeni açısından ilköğretim okullarının beşinci sınıflarında görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin eğitim durumu ögesinde anlamlı fark göstermezken; kazanım, kapsam ve değerlendirme öğelerine yönelik görüşlerinde anlamlı fark gösterdiği görülmüştür. Araştırmadan bu yönde elde edilen bulgular ile Gömleksiz (2005)'in araştırmasından elde edilen bulgular ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda Gömleksiz (2005) araştırmasında erkek öğretmenlerin programları daha uygulanabilir olarak gördükleri ile programı bayan öğretmenlere göre erkek öğretmenlerin daha iyi uyguladıkları şeklinde

yorumlanan ve erkek öğretmenlerin lehine olmak üzere anlamlı fark olduğunu belirtmiştir.

Görev yeri değişkenine göre ilköğretim okullarında dördüncü sınıfta görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin bütün boyutlarda anlamlı fark göstermediği saptanmıştır. Benzer biçimde beşinci sınıflarda görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşleri görev yeri değişkenine göre araştırmada belirtilen tüm boyutlarda anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda Acat ve Ekinci (2007)'in araştırmalarında köy şartlarında SBDP'ın uygulanması için uygun olmadığı, program hazırlanırken köy şartlarının hiçe sayıldığı şeklinde vurgulanan eleştirilerin araştırmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Öğrenim durumu değişkenine göre ilköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıflarda görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin hiçbir boyutta anlamlı fark göstermediği saptanmıştır. Akdeniz (2008)'in araştırmasında elde ettiği ve lisans mezunu öğretmenler lehine olmak üzere yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre planlama ve kazanımlar, içerik ve eğitim durumları ile ölçme ve değerlendirme boyutlarında anlamlı fark olduğu bulgusu bu araştırmadan elde edilen bulgularla benzerlik göstermemektedir.

Öğretmenlerin mesleki hizmet yılı değişkenine göre ilköğretim okullarında dördüncü sınıfta görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin hiçbir boyutta anlamlı fark göstermediği saptanmıştır. Benzer biçimde mesleki hizmet yılı değişkeni açısından beşinci sınıflarda görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının öğelerine ilişkin görüşlerinin programın belirtilen tüm boyutlarında anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir.

Bu bağlamda literatür incelendiğinde; (Ayten, 2006; Bulut, 2006; Hürsen ve Uzunboylu, 2008; Bulut ve Arslan, 2010)'nın araştırmalarından elde edilen cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olmadığı yönündeki bulgular ile benzerlik göstermesine karşılık Gömleksiz (2005)'in yürüttüğü araştırmada programın yürütülmesinde öğretmenlerin görüşleri cinsiyet değişkeni açısından erkek öğretmenlerin lehine olmak

üzere anlamlı fark olduğu yönünde elde edilen bulgu ile tutarlılık göstermediği saptanmıştır. Bu bulgular arasında oluşan farklılığın belirtilen araştırmaların yapıldığı illerin sosyoekonomik şartlarından etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Bu aşamada literatürdeki benzer bazı araştırmalarından elde edilen bulgular bu araştırmadan elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir (Bulut, 2006; Güven ve Alp, 2008; Bulut ve Arslan, 2010). Ayrıca programın kazanımlar, eğitim durumu ve değerlendirme ögelerinde (16-20) hizmet yılını çalışan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde anlamlı fark oluşturmamakla birlikte daha yüksek düzeyde sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bu yönde edinilen bulgular programın uygulanmasında (16-20) yıl mesleki deneyime sahip öğretmenlerin elde ettikleri deneyimleri öğrenme ortamında uygulamaları ve programa daha iyi uyum sağladıkları şeklinde yorumlanmıştır. Diğer taraftan Akdeniz (2008)'in araştırmasında mesleki kıdemin arttığı durumda öğretmenlerin daha az sorun yaşadıkları ve mesleki kıdemin azaldığı durumda ise öğretmenlerin daha fazla sorun yaşadıklarına ilişkin kıdeme yönelik anlamlı farkın oluştuğu belirtilmektedir. Benzer biçimde de Dilmaç (2008)'in araştırmasında özellikle (1-5) yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin programların daha uygulanabilir olduğuna yönelik görüşlerinin hizmet yılı değişkeni açısından anlamlı fark olduğu yönünde elde edilen bulgularla paralellik göstermediği görülmektedir.

Öğretmenlerin sınıflarında öğrenim gören öğrenci sayısı değişkeni açısından ilköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıfta görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi programının ögelerine ilişkin görüşlerinin programın belirtilen tüm boyutlarında anlamlı fark göstermediği görülmüştür. Bu bağlamda bu araştırmadan elde edilen bulguların ilgili literatürde (Aytan, 2006; Bulut, 2006; Bulut ve Arslan, 2010)'nın araştırmalarından elde edilen bulguları destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra Hürsen ve Uzunboylu (2008)'in araştırmalarında sınıfta yer alan öğrenci sayısı değişkeni açısından öğretmen görüşlerinde anlamlı fark olduğu yönündeki bulgulardan farklılaşmaktadır. Ayrıca programın boyutları altında sunulan bütün ögelerle ilişkili olarak öğrenci değişkeni açısından (21-30) öğrenciye

sahip olunan sınıflarda anlamlı olmamakla birlikte daha yüksek düzeyde programın uygulanabilir olmasına imkân verdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda Yapıcı ve Demirdelen (2007)'in araştırmalarına katılan öğretmenlerin sınıfların kalabalık olmasının programın uygulanabilirliğinde sorun oluşturduğu görüşüne (%61) düzeyinde katılımın gösterilmesi bu araştırmada elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Aktif öğrenmenin gerçekleştiği sınıflarda ve grup çalışmalarının yürütüldüğü öğrenme ortamında öğrenci sayısının ortalama 25 seviyesinde olması önerilen bir durumdur. Bu bağlamda Bolu ilindeki ilköğretim okullarında 4. sınıf düzeyinde yer alan toplam 118 sınıf içerisinde 4. sınıflarda (10-20) arasında öğrenci bulunan sınıf sayısının 26, (21-30) arasında öğrenci bulunan sınıf sayısının ise 65 olması sosyal bilgiler dersi programının uygulanmasına olumlu açıdan katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda literatürde konuyla ilgili (Aytan, 2006; Özpolat, Sezer, İşgör ve Sezer, 2007; Çatak, 2008)'in araştırmalarında özellikle programın uygulanması için öğrenci sayılarının azaltılması gerektiğine yönelik beklenti içerisinde olduklarını ifade etmektedirler. Bu bağlamda araştırmanın gerçekleştirildiği Bolu ilinde öğrenci sayılarının istenilen düzeyde olması açısından yukarıda literatürdeki araştırmalarda ifade edilen beklentinin karşılandığını söylemek mümkündür.

Özetle ifade dillecek olursa araştırmada Bolu il merkezi ve ilçelerinde dördüncü ve beşinci sınıflarda görevli sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının kazanım, kapsam ve değerlendirme öğelerine ilişkin görüşlerinin “orta” düzeyde olduğu, eğitim durumu ögesine ilişkin görüşlerinin ise “çok” düzeyinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin görev yaptıkları yerleşim yeri, öğrenim durumu, mesleki hizmet yılı ve sınıflarındaki öğrenci sayısı değişkenleri açısından anlamlı fark göstermediği saptanmıştır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda;

1. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda sosyal bilgiler dersi programında ve öğrencilere dağıtılan ders kitaplarında güncelleştirme yapılarak ders kitaplarının, ders materyali açısından nitelik olarak gözden geçirilmesi,

2. Ders kitaplarının özellikle kentsel ve kırsal alanlardaki farklı sosyoekonomik çevreler dikkate alınarak çeşitlendirilmesi,

3. Özellikle sınıf öğretmenlerinin ilköğretimin birinci kademesi olan 1-5. sınıflarda derse girmesinin öğretim programında yer alan birçok dersin programını okumasına ve programlara hâkim olmasına zorluk oluşturduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda dördüncü sınıftan itibaren sosyal bilgiler dersinin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesi,

4. Karşılıklı sürekli konuşma ve tartışma yönteminin belli bir süre sonra öğrencinin ilgisini çekmediği ifade edilmekte olup öğrenme alanlarında süreç içerisinde bu açıdan farklı yöntemler kullanılarak çeşitlendirmeye gidilmesi,

5. Kazanımların açıklık ve anlaşılabilirlik açısından gözden geçirilmesi önerilebilir.

6. Bu araştırma Bolu ilinde yürütülmüştür. Türkiye evrenini temsil edebilecek araştırmalar planlanabilir.

Kaynaklar

- Acat, B. ve Ekinci, A. (2007). *İlköğretim programında uygulanan sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre yapılandırmacı yaklaşım bağlamında değerlendirilmesi*. XVI. Ulusal Eğitim bilimleri Kongresinde sunulan bildiri (5-7 Eylül, Tokat, ss. 422-430), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akdeniz, N. (2008). *Öğretmenlerin yeni programın getirdiği yeniliklere uyumsürecinde yaşadıkları güçlükler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, A. ve Demirel, Ö. (2007). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi yeni öğretim programının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 175, 198-209.
- Arslan, S. ve Özpınar, İ. (2008). Öğretmen nitelikleri: iköğretim programlarının beklentileri ve eğitim fakültelerinin kazandırdıkları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 1(2), 38-63.
- Aşkar, P. ve Olkun, S. (2005). PISA 2003 sonuçları açısından okullarda bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı. *Eğitim Araştırmaları*, 19, 15-34.

- Ayten, P. (2006). *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5.sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim programının değerlendirilmesi*. Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulan bildiri (14-16 Kasım, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, ss. 343-361), Ankara: Sim Matbaası.
- Bulut, İ. ve Arslan, S. (2010). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications sunulan bildiri (11-13 November, Antalya, ss. 367-379).
- Bulut, İ. (2006). *Yeni ilköğretim birinci kademe programlarının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çatak, K. (2008). *6. sınıf yeni sosyal bilgiler öğretimi programındaki öğretme-öğrenme süreçlerine yönelik öğretmen görüşleri (Muğla ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çengelci, T. (2005). *Sosyal bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çınar, O., Teyfur, E. ve Teyfur, M. (2006). İlköğretim okulu Öğretmen ve yöneticilerin yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ve program hakkındaki görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(7), 47-64.
- Demirel, Ö. (2005). Eğitimde Program Geliştirme. (8. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dilmaç, Y. (2008). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi programının uygulanabilirliği hakkında öğretmen görüşleri. (İstanbul Avrupa yakası örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dinç, E. ve Doğan, Y. (2010). İkinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Journal of Social Studies Education Research*, 1(1), 17-49.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2008). Öğretmen gözüyle yeni sosyal bilgiler programı: Adana ilinde bir araştırma. *İlköğretim Online*, 7(2), 468-484.
- Ersoy, F. G. (2009). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler programın uygulanması ile ilgili değerlendirmeler (Konya ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gay, L. R.(1996). *Educational research competencies for analysis and application* (Fifth edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall Englewood Cliffs.
- Gömlüksiz, M. N. (2005). Yeni ilköğretim programının Uygulamadaki etkinliğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 339-384.
- Güven, B. ve Alp, S. (2008). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim*, 177, 153-165.
- Güven, S. (2008). Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim ders programlarının uygulanmasına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim*, 177, 224-236.
- Hazır Bıkmaz, F. (2006). Yeni ilköğretim programları ve öğretmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(39), 99-116.
- Hürsen, Ç. ve Uzunboylu, H. (2008). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Anadolu Üniversitesi: 8 th International Educational Technology Conference sunulmuş bildiri, (6-8 Mayıs, Eskişehir, ss. 96-106) basım yeri.
- İzci, E., Özden, M. ve Tekin, A. (2006). Yeni ilköğretim fen ve teknoloji dersi öğretim programının değerlendirilmesi: Adıyaman ili örneği. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulan bildiri (13-15 Eylül, Muğla, sayfa ve basım yeri).
- Karadağ, E., Deniz, S., Korkmaz, T. ve Deniz, G. (2008). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı: sınıf öğretmenleri

- görüşleri kapsamında bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 383-402.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koca Özgün, S.A. ve Şen, A.İ.(2002). 3. Uluslararası matematik ve fen bilgisi çalışması tekrar sonuçlarının Türkiye için değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 23, 145–154.
- Kuyucu, İ. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğretim programının uygulanmasının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Konya Selçuklu ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Konya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- National Council for the Social Studies-NCSS. (1994). A vision of powerful teaching and learning in social studies: Building social understanding and civic efficacy. (<http://databank.nsc.org/article.php>, 24 Haziran 2011 tarihinde erişildi).
- Özpolat, A. R., Sezer, F., İşgör, İ.Y., ve Sezer, M. (2007). Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*. 174, 206-213.
- Öztürk, C. ve Tuncel, G. (2006). Yeni 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşleri. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresinde sunulan bildiri, Gazi Üniversitesi (tarih, Ankara, sayfa numarası, Ankara Kök Yayıncılık cilt:2).
- Savran, Z. (2004). PISA - Projesi'nin Türk eğitim sistemi açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 397–414.
- URL-1 (2011). <http://tedp.meb.gov.tr/main.php?ID=13>, 22 Temmuz 2011'de erişildi.
- Yapıcı, H. (2006). 6. Sınıf sosyal bilgiler ders programı üzerine bir değerlendirme. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 347-357.
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim-Online*, 6(2), 204-212.
- Yaşar, Ş. (2005). Sosyal bilgiler programı ve öğretimi. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda

- sunulan bildiri. (14-16 Kasım, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, ss. 328-342), Ankara: Sim Matbaası.
- Yaşar, Ş. ve Gürdoğan Bayır, Ö. (2010). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bakış açılarıyla sosyal bilgiler*. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildiri (20- 22 Mayıs, Elazığ, ss. 73-78) basım yeri.

The Evaluation of Fourth and Fifth Grades Social Studies Course Curriculum in Terms of Curriculum Elements: Bolu Case[†]

İlker Köstereliolu^{1,*} and Raşit Özen²

¹ Amasya University, Turkey

² Abant İzzet Baysal University, Turkey

Received: 03.06.2014 - Revised: 13.09.2014 - Accepted: 01.10.2014

Summary

Problem Statement: In today's world, the characteristics of people and their skills they are required to have has changed with needs of society and individuals. Therefore, people are expected to have skills such as solving problems, thinking critically, using ICT effectively, working cooperatively. These skills, along with individual needs and interests, are considered as the objectives that curricula desires to achieve. In this regard, it is believed that social studies lessons at the primary school level have an important function in order for students to acquire and to have effective citizenship skills, connect the past with the future and analyze the cause and effect relationships between them. Additionally, social studies is considered as an important asset from the view point of providing an individual with the perception to interpret and participate in social situations. The aim of this course is to educate and train people to be effective and responsible individuals. In Turkey, creating and forming a democratic society through formal educational institutions is considered to be the task of social studies courses in primary schools. Within this framework, teaching social studies courses has become an important and distinctive subject area, as it determines whether or not a society is formed by individuals who have democratic attitudes and values, have problem solving and decision making skills and are productive and participating members. To this end, it can be said that social studies is an important and necessary course. When the social studies curriculum, developed on the basis of constructivist approach, is examined, it can be said that the expectation of achieving necessary information and producing new information in order to solve problems encountered instead of

* Corresponding author: Phone: +90 358 2526230, E-mail: ikostereli@hotmail.com

[†] This study was produced from first authors' doctoral dissertation "Elements of the Social Studies Curriculum Evaluation and Teacher In-service Training Needs Analysis".

ISSN: 2146-7811, ©2014

transferring and transmitting of information to individuals is emphasized. Meanwhile, it is believed that the conscious citizens educated based on this will take part in decisions about their societies effectively, fulfill their rights and responsibilities in the society and contribute to the development of democracy. There are various curriculum evaluation studies on the renewed primary school curriculum that has been implemented for six years, including the social studies course curriculum. When these studies are observed, it is seen that these studies focused on the perceptions of teachers on the renewed curriculum and the difficulties they face during the implementation of the curriculum and the recommendations they make to eliminate these difficulties. When the literature is examined, it is seen that even though teachers believed that the social studies curriculum within the renewed primary school curriculum is functional; they stated the existence of some problems in the implementation and implied that they are still under the influence of the traditional approach.

Purpose of the Study: The aim of the study is to evaluate primary school 4th and 5th grade social studies curriculum elements (objectives, content, learning-teaching process, evaluation) on the basis of the perceptions of the teachers. In this regard, “What are the perceptions of classroom teachers about the elements (objectives, content, learning-teaching process, evaluation) of 4th and 5th grades social studies course curriculum?” is the question of the present study. The following sub-problems were answered in the study:

1. What are teachers’ perceptions of the elements (objectives, content, learning-teaching process, evaluation) of 4th and 5th grades social studies curriculum?
2. Do teachers’ perceptions of 4th and 5th grades social studies curriculum differ in terms of:
 - a) their gender b) the place where they work c) their education levels d) years of teaching experience in teaching and e) the number of students in their classrooms.

Method(s): In the study, a survey model (Karasar, 2005) was used. The quantitative data was collected from (n=235) classroom teachers. Two data collection instruments were used to collect quantitative data: “Personal Information Form” and “Social Studies Curriculum Scale”, developed by Bulut (2006). For analysis, SPSS 15 program was used. Through this program, the mean and standard deviation scores were calculated and t - Test and Kruskal Wallis H Test were used.

Findings and Discussions: The findings of the study indicated that while 4th and 5th grade classroom teachers’ perceptions about the objectives, content and evaluation elements of social studies course curriculum are at “moderate level”, teachers’ opinions about the learning - teaching process element of social studies course curriculum is at “more level”. Also, no significant differences were found between the opinions of teachers and their genders,

the place where they work, their education levels, years of experience in teaching and the number of students in their classrooms.

Conclusions and Recommendations: Based on these findings, the following can be recommended: social studies course books need to be revised to reflect and the opinions of teachers, in learning-teaching process, different strategies need to be used, the objectives of social studies curriculum need to be revised in terms of their clarity and intelligibility characteristics.

Keywords: Social Studies Course, Curriculum, Curriculum Elements, Curriculum Evaluation